

DOKUZUNCU KALKINMA PLANI VE MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI STRATEJİK PLANINDAKİ NİCELİKSEL EĞİTİM GÖSTERGELERİNİN GERÇEKLEŞME DÜZEYİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ -Bolu İli Örneği-

Harun ŞAHİN¹
Selma KAYA²
Alaattin CEREN³
Adem FIRAT⁴
Musa YILMAZ⁵
Ömer MADEN⁶

Özet

Bu çalışmanın amacı; Dokuzuncu Kalkınma Planı ve Milli Eğitim Bakanlığı ile Bolu İl Milli Eğitim Müdürlüğü Stratejik Planı'nda; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim okul düzeyi için belirlenen niceliksel eğitim hedeflerinin Bolu ili merkez ilçe ve ilçelerinde gerçekleşme düzeyinin değerlendirilmesidir. Tarama modelinde olan bu çalışmada evrenin tamamına ulaşılmıştır; verilerin çözümlenmesinde nitel araştırma tekniklerinden doküman incelemesi tekniği ve betimsel istatistik kapsamındaki frekans ve yüzdelerden yararlanılmıştır.

Çalışmada elde edilen sonuçlar şunlardır: Okul öncesi eğitimde okullaşma oranında Bolu ilinin kendi stratejik hedefine ulaştığı bu oranında Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu görülmüştür. Dokuzuncu kalkınma planındaki hedef ile paralel bir gelişim göstermiştir. İlköğretimde okullaşma oranına yönelik Bolu Milli Eğitim Müdürlüğü'nün kendi stratejik hedefini gerçekleştirmiş olduğu Milli Eğitim Bakanlığının stratejik hedefine, Türkiye geneline ve Dokuzuncu Kalkınma Planındaki hedeflere göre çok düşük olmamakla birlikte bu hedeflerin altında kalmış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ortaöğretimde okullaşma oranlarına ilişkin gerek Türkiye geneline, gerek İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün belirlemiş olduğu stratejik hedefe gerekse Dokuzuncu Kalkınma Planında yer alan hedefe göre Bolu ili ortaöğretim okullaşma oranının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kız çocuklarının okullaşma oranına ait üç yıl ortalamasında ilköğretimde her yıl kız öğrencilerinin okullaşma oranının arttığı; ortaöğretimde Türkiye genelinde olduğu gibi Bolu'da da kız öğrencilerin okula devam oranında bir düşüş olduğu görülmüştür. Öğrenci akış oranlarına yönelik; ilköğretimden mezun olan öğrencilerin, genel ortaöğretime oranla mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarını tercih ettikleri belirlenmiştir. Derslik başına düşen öğrenci sayısı ve oranında ise Türkiye ortalaması ve Dokuzuncu Kalkınma Planında belirtilen hedefler ile kıyaslandığında; ortalamanın üzerinde yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kalkınma, Eğitim, Okullaşma Oranı, Stratejik Plan.

¹ Milli Eğitim Denetçisi; Milli Eğitim Bakanlığı, Rehberlik ve Denetim Başkanlığı, harunsahin@meb.gov.tr

² Dr. Öğretmen; Bolu Milli Eğitim Müdürlüğü, Ar-Ge Birimi selmakaya14@gmail.com

³ Öğretmen; Bolu Milli Eğitim Müdürlüğü, Ar-Ge Birimi, alaattinceren@yandex.com.tr

⁴ Öğretmen; Bolu Milli Eğitim Müdürlüğü, Ar-Ge Birimi, ademfirat@gmail.com

⁵ Öğretmen; Bolu Milli Eğitim Müdürlüğü, Ar-Ge Birimi, musayilmaz14@mynet.com

⁶ Öğretmen; Bolu Milli Eğitim Müdürlüğü, Ar-Ge Birimi, maden99@hotmail.com

EVALUATING THE REALIZATION LEVELS OF QUANTITATIVE EDUCATIONAL INDICATORS IN THE 9TH DEVELOPMENT PLAN AND MINISTRY OF EDUCATION STRATEGIC PLAN -Bolu Sample-

Abstract

The study set out to determine the realization levels of qualitative educational objectives established in the 9th Development Plan and Ministry of Education and Bolu Directorate of National Education Strategic Plans for pre-school, primary and secondary schools for Bolu provincial center and its districts. It was possible to reach the whole universe in the study designed with the survey model. Document review; a qualitative research technique and frequencies and percentages; descriptive statistical techniques were used in data analysis.

Results obtained in the study are as follows: Bolu province was found to have obtained the schooling rate established as a provincial strategic target for pre-school education and the schooling rate in Bolu was found to be above Turkish average in pre-school education. The development was found to be parallel to the target identified in the 9th Development Plan. In terms of primary level education, Bolu Directorate of National Education was found to have realized its own target schooling rate established in the Strategic Plan, however, it was found to be below the realization level in terms of countrywide targets and the objectives in the 9th Development Plan albeit with not highly significant differences. According to strategic targets established for secondary level education schooling rate in Turkey in general, in Provincial Directorate of National Education and also in the 9th Development Plan, rate of schooling was found to be higher in Bolu. Three-year average schooling rates for female students show that schooling rate for primary school education increases each year however level of school attendance drops in secondary school as is the case in Turkey in general. Students who graduate from primary schools are found to prefer vocational or technical secondary schools as opposed to general educational establishments. Comparison of the number and ratio of students per classroom with Turkish average and targets set out in the 9th Development Plan shows that number and ratio of students per classroom was found to be higher than the average.

Key words: Development, Education, Schooling rate, Strategic Plan.

Giriş

Toplumlar gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş olarak nitelendirildiğinde tüm ilgiler dün olduğu gibi bugünde yetişmiş insan gücünü sağlamada temel kaynak olan eğitim üzerine odaklanmaktadır. Çünkü eğitim, toplumsal değişmeyi harekete geçiren, hızlandıran ve değişen sosyoekonomik ve politik şartlar için gerekli bilgi, beceri ve değerleri yayarak neticelendiren önemli bir kurum olup (Dewey, 1937; akt. ESKİCUMALI, 2003) bireysel, toplumsal ve iktisadi birçok işleve sahiptir. Toplumsal yapıda bireyin daha fazla gelir elde etmesinden, daha az suç oranının düşürülmesi demokratikleşme ve yönetime katılmaya, bireysel sağlığı koruma ve çevre bilincine kadar pek çok gösterge eğitimin sosyal işlevini vurgulamaktadır (Ereş, 2005; Karagül, 2002; Türkmen, 2002). Öte yandan çok sayıda genç insanın, kalkınan bir ekonomi ve anayasa hedefine uygun olarak yetiştirilmesi eğitimin, toplumsal, kültürel ve psikolojik etkilerinin yanı sıra ekonomik etkisinin olduğunu da göstermektedir (Çakmak, 2008). Nitekim bilimsel araştırmalar; eğitim ile kalkınmanın unsurları olan ekonomik büyüme, siyasal ve toplumsal

gelişme -kısacası kalkınma- arasında doğrusal ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur (Ereş, 2005; Mutlu, 1997; Kaya, 1995). Başka bir deyişle, bir ülkenin eğitim ve kültür seviyesi ne kadar yüksek olursa, o ülkenin ekonomik büyüme ve gelişmesi aynı oranda gerçekleşmektedir (Onaran, 2005). Görüldüğü gibi eğitim, ülkelerin gelişme çarkının önemli dişlilerinden biri olup (Büyükaslan, 1995) sadece gelişmekte olan değil gelişmiş ülkelerinde sürekli ilgi alanları içindedir. Çünkü gelişmekte olan ülkeler gelişip büyümeye ihtiyaç duyarken; gelişmiş ülkeler ise var olan durumlarını sürdürülebilmek kısaca kalkınma düzeylerini korumak için eğitime sürekli ihtiyaç duymaktadırlar (Ergün, 2011).

Kalkınma, dünya çapında bütün toplumların ve devletlerin başta gelen hedefidir eğitim ile ortak noktası ise yetiştirilecek insan gücü açısından (Ergün, 2011; Karakuş, 2004; Korkut, 2001; Tunç, 1997). Gelişmiş ülkeler beşeri gücü akılcı politikalarla kalkınmanın gerektirdiği nitelik ve nicelikte geliştirdiklerinden kalkınma süreçlerini istenilen seviyelere taşıyabilmişlerdir. Oysa gelişmekte olan ülkeler, kalkınma sürecine katkı sağlayabilecek eğitilmiş insan konusunda çok ciddi sıkıntılar yaşamaktadırlar (Ergün, 2011; Peran ve Bilir, 2007; Büyükaslan, 1995) ve bu duruma gerekçe olarak eğitim eksikliğinin geri kalmışlığın başlıca nedeni olduğunu belirtmektedirler (Korkut, 2001; Hanson ve Brembeck, 1966; akt. Büyükaslan, 1995).

1970’li yıllardan önce kalkınma, ulusal gelirdeki artışlarla eşit görülmüş ve ülke refahındaki değişimlerin temel göstergesi olarak “fert başına milli gelir” kavramı kullanılmıştır. Ancak, meydana gelen gelişmeler bu yaklaşımın yetersizliğini vurgularken, 1970’lerde kavramın yeniden tanımlanması ihtiyacı belirlemiştir. Çünkü kalkınma sadece milli gelirle ifade edilebilecek bir kavram değildir. Özellikle ekonomik açıdan kalkınmış birçok ülkede sosyal sorunların çözülemediğinin görülmesi ekonomik büyüme ve insani gelişme arasındaki ilişkinin daha iyi kurulması gereğini ortaya çıkarmıştır (Demir, 2006). Bu durum beşerî sermayenin gücünün kalkınma çabalarında yerini aldığını da göstermektedir. Bu doğrultuda başlangıçta sadece ekonomik büyüme olarak anlaşılan kalkınma (Ergün, 2011) artık büyümeye ek olarak bir ülkenin ekonomik, sosyal ve siyasal alandaki ilerlemesi anlamına da gelmektedir. (Erkekoğlu, 2007). Adem (1995) kalkınmayı, bireylerin refah düzeylerini artırmak amacı ile siyasal iktidarın belli ekonomik politikaları izlemesi ve toplumun yapısını değiştirme girişimi olarak tanımlamaktadır.

Günümüze gelindiğinde ülkelerin gelişme düzeylerini karşılaştırmak için birçok değişkenin kullanıldığı görülmektedir. Örneğin, 1990 yılında, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından geliştirilen, Beşerî Kalkınma İndeksi (HDI) bu değişkenlerden biridir. Beşerî kalkınma indeksinde: Gelir (kişi başına düşen gayri safi millî hasıla), Eğitim

(yetişkinlerde okuma-yazma oranı, ilköğrenim, ortaöğrenim ve yükseköğrenimde okullaşma oranı), Sağlık (doğumda yaşam beklentisi) olmak üzere üç göstereyi içermektedir (Morse, 2003, akt. Erkekoğlu, 2007).

Bu durum eğitimin, yirmi birinci yüzyılda kalkınma çabalarında veya daha zengin ve müreffeh ülke olma hedefine varmak için sürdürülen çabalarda, en önemli işlevsel araçlardan biri hâline geldiğini (Gedikoğlu, 2005) göstermektedir. Artık eğitim dolayısıyla okur-yazarlık ve okullaşma oranı, ortalama yaşam süresi gibi değerler de ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin göstergeleri arasındadır (OECD, 2012; Hoşgörür ve Gezgin, 2005). Aynı zamanda, ekonomik kalkınma veya ekonomik gelişme yapısal birtakım değişiklikleri de ifade etmektedir. Bu değişiklikler, kişi başına millî gelirin artırılmasının yanı sıra sanayileşme için gerekli sermaye birikiminin oluşturulması, toplumun eğitim ve sağlık hizmetlerinin iyileştirilerek yaşam standardının ve insan refahının yükseltilmesi (Erkekoğlu, 2007; Karakuş, 2004; Stevens, Weale, 2003) anlamına gelmektedir.

Yukarıda sayılan işlevler göz önüne alındığında toplumların büyümesi, gelişmesi ve kalkınmasının rastlantılara bırakılmayacak kadar önemli bir süreç olduğu görülecektir. Bu yüzden; bugün dünya ülkeleri, kalkınmayı planlı bir süreç halinde gerçekleştirmeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla da çoğu ülke kalkınmışlık düzeyi doğrultusunda hedeflerini ortaya koyan kalkınma planları yapmaktadır. Bu planlar, toplumun bir bütün hâlinde geliştirilmesini hedeflediği için sağlık, ulaşım, savunma, sanayi, eğitim gibi pek çok sektörü içinde barındırır. Eğitim sektörü açısından değerlendirildiğinde kalkınma planları, kazandırdığı çeşitli değerler, davranışlar, kişilik özellikleri ve yeteneklerle kişilerin refah ve mutluluklarını artıran ve böylece ülkenin kalkınmasına katkı sağlayan toplumsal bir süreç olarak görülmektedir (Küçüker, 2012).

Kalkınma planlarının ulaşmaya çalıştığı hedefleri eğitim sektörü açısından ele alıp gerçekleştirmek bu alanda yapılacak planlama çalışmalarının güvenilir ve geçerliliğine bağlıdır. Bu çerçevede ülkeler kalkınma planlarının hedeflerini gerçekleştirmek, kısaca kalkınmanın gerektirdiği nitelik ve nicelikte insan gücünü yetiştirmek için eğitim planlaması yaparlar. Görüldüğü üzere eğitim planlaması, eğitim sorunlarının çözüm aracı olmanın yanında genel, ekonomik ve toplumsal değişimin önemli araçlarından biri olarak da görüle gelmiştir. Bu bakımdan kalkınma planları içindeki eğitim planlaması çalışmaları, bir yandan ekonomik ve toplumsal gelişimin zorunlu kıldığı görevleri yerine getirmek için gereken kaynakların sağlanmasına uğraşırken, diğer yandan sağlanan kaynağın eğitim sisteminin tür ve düzeyleri arasındaki optimum düzeyde dengeli ve adaletli dağılımına yoğunlaşmıştır. Planlı kalkınmayı benimseyen Türkiye’de de eğitime yön veren eğitim planlarının çoğunlukla kalkınma planları

içinde ele alınması, bu araçsallaştırmanın en önemli göstergesi olarak görülmektedir (Küçükler, 2012).

Türkiye’de kalkınmaya yönelik çalışmalara ilk defa 1960’lı yıllarda başlamış ve 1961 Anayasasında kalkınma planlarının hazırlayıcısı olarak Devlet Planlama Teşkilatının kurulması hükme bağlanarak ilk beş yıllık kalkınma planı hazırlanmıştır. Bugüne kadar Devlet Planlama Teşkilatı tarafından dokuz adet kalkınma planı hazırlanıp uygulamaya konulmuştur. Beş yıllık hazırlanan kalkınma planlarından sadece yürürlükte olan dokuzuncu kalkınma planı yedi yıl için hazırlanmıştır.

Kalkınma planları içinde yer alan eğitim planlarının iki temel amacı bulunmaktadır: bunlardan biri “Toplumun eğitim düzeyini yükseltmek” diğeri “ekonominin gereksinim duyduğu insan gücünü yetiştirmek”tir. Bu iki temel amaç, birinci beş yıllık kalkınma planından itibaren günümüze kadar gelen tüm kalkınma planlarında görülmektedir (Küçükler,2010).

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (1963-1967) eğitim konusu, “İnsan Gücü, İstihdam, Eğitim ve Araştırma” başlıklı bölümde yer alırken İkinci planda (1968-1972) “Ekonomik Gelişimde İnsan Unsuru” isimli bölümde yer almıştır. Üçüncü planda (1973-1977) eğitim İnsan gücü ve Eğitim, Eğitim İle İlgili Sorunlar, Eğitim ve Kültür, Eğitim Reformu, gibi çeşitli başlıklar altında sorunlar, hedefler ve mevcut eğitim sistemi şeklinde açıklanmıştır. Dördüncü plan incelendiğine (1979-1983) “Yaşam Düzeyinde Gelişmeler” başlığı altında yer alan eğitimin ayrıca “Birincil Üretim, Altyapı ve Hizmetler” ana başlığı altında da yer aldığı ve hedefler, ilkeler ve politikalar şeklinde belirtildiği görülmektedir. Beşinci planda (1985-1989) “Sosyal Hedef ve Politikalar” ve Altıncı planda (1990-1994) “Sosyal Hedef, İlke ve Politikalar” ana başlığında “Beşeri Kaynaklar” başlığı altında yer almıştır. Yedinci plan (1996-2000) diğerlerinden farklı olarak proje bazında çeşitli konular ile ilgili düzenlemeleri öngörmüştür. Bu doğrultuda eğitim konusunda yapılacaklar, reform olarak adlandırılmış ve “Temel Yapısal Değişim Projeleri” ana başlığı altında “İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi” başlığında yer almıştır. Bu planda küreselleşmenin avantajlarından yararlanabilmek için eğitim, sanayi, teknoloji, ticaret, rekabet ve işgücü piyasalarında düzenleme yapılması gerektiği ve bunlar içinde en öncelikli alanın eğitim olduğu vurgulandığı dikkat çekmektedir. Sekizinci plan (2001-2005) da yedinciye benzer şekilde eğitimi “Sosyal ve Ekonomik Sektörlerle İlgili Gelişme Hedef ve Politikaları” ana başlığında “İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi” alt başlığında yer vermiştir. Bu plan döneminde kamu yatırımlarında öncelikli alanlar arasında sağlık, enerji, sulama, teknoloji altyapısı, ulaştırma, kentsel altyapıyla birlikte eğitimin de yer aldığı görülmektedir şu an uygulamada olan Dokuzuncu Kalkınma Planında (2007-2013) eğitimin doğrudan konu edildiği iki eksen bulunmaktadır. Birincisi, istihdamın artırılması ekseninde yer

alan “Eğitimin İşgücü Talebine Duyarlılığının Artırılması” ikincisi beşeri gelişme ve sosyal dayanışmanın yer alan “Eğitim Sisteminin Geliştirilmesi” başlığıdır (Altundemir, 2012).

Görüldüğü gibi ilk plandan itibaren eğitim başlı başına gelişmesi gereken bir alan olmaktan çıkmış, toplumsal kalkınmanın sağlanabilmesi için diğer alanlarla birlikte ele alınmıştır. Bu durumun gerekçesi, kıt olan kaynakların hem toplumsal hem de eğitimsel ihtiyaçların giderilmesi amacıyla dengeli bir dağılımını yapmaktır ki bu durum da, ancak iyi bir planlamayla gerçekleştirilmektedir. Çünkü eğitim sistemini planlamadan, ülkenin kalkınmasını sağlamak mümkün değildir (Adem, 1997) ve bu gerçeği fark eden Türkiye’de 1963 yılından bu yana kalkınma planları ile birlikte eğitim planları da yapılmaktadır.

Küreselleşme ve bilgi toplumu olma yolundaki hızlı gelişmeler ve değişimler sonucunda, eğitimden beklenen temel işlevlerin sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmesi için planlamaya olan ihtiyaç mutlak bir gerçektir (Şahin ve Aslan, 2008; Türk ve Ünsal, 2007). Eğitim bir süreçtir ve formal anlamda kendiliğinden gerçekleşmesini eklemek akılcı bir davranış değildir, bu bakımdan eğitim sisteminde değişim ve gelişmelere paralel olarak plan yapmak ve uygulamak bir zorunluluktur. Hammaddesi insan olan eğitimin diğer hizmet alanlarının aksine çıktısında meydana gelebilecek hataların düzeltilmesi çok zor olduğu için (Şahin ve Aslan, 2008) planlama bu süreçte gerekli olmaktadır. Diğer yandan bir olgu olarak değişme, tüm kurumlarda olduğu gibi eğitim kurumlarında da; amaç, yapı, süreç ve davranış gibi özelliklerin uzun dönemde etkisiz hâle gelmesine ve çevreye uyumunda güçlüklerle karşılaşmasına yol açmaktadır. Bu nedenle, eğitim kurumlarının özellikle okulların gelişmesi çevreye uyum sağlaması ve çevreyi değişime hazırlayabilmesi yenilik yapmasını açık ve dışa dönük stratejiler geliştirmesini zorunlu hâle getirmektedir. Bu çerçevede, toplumun taleplerine karşı duyarlı, katılımcılığa önem veren, hedef ve önceliklerini netleştirmiş, hesap-veren, şeffaf ve etkin bir kamu yapılanmasının gereği olarak “Stratejik Planlama ve Yönetim” yaklaşımı benimsenmiştir (Türk ve Ünsal, 2007). Diğer yandan Türk Kamu Yönetimi’ni AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı, Uzun Vadeli Strateji ve Kalkınma Planları kamu yönetiminde stratejik planlamayı zorlayan etkilerden sadece üçüdür (Güner, 2012). 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile kamuda stratejik planlama uygulamasının yasal altyapısı oluşturulmuştur. Bu kanun çerçevesinde kamu kurumlarına stratejik plan yapma yükümlülüğü getirilmiş ve bu planlar kamu reformunun bir aracı olarak düşünülmüştür (Gürer, 2006).

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı da stratejik plan hazırlamakla yükümlü olacak kamu idarelerinin ve stratejik planlama sürecine ilişkin takvimin tespiti ile yetkilendirilmiştir. Diğer kamu kurumlarında olduğu gibi eğitim kurumları da bu kanun ile stratejik planlama

çalışmalarına girişmiştir. 26.05.2006 tarih ve 26179 sayılı Resmi Gazete “Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in yayımlanmasını üzerine Milli Eğitim Bakanlığı 2006/55 sayılı Genelgesi ile stratejik planlama sürecini resmen başlatmıştır (Ünsal, 2008).

Stratejik planlama, kuruluşun bulunduğu nokta ile ulaşmayı arzu ettiği durum arasındaki yolu tarif etmektedir. Kurumun amaçlarını, hedeflerini ve bunlara ulaşmayı olanaklı kılacak yöntemleri belirlemesini gerektirdiği gibi uzun vadeli ve geleceğe dönük bir bakış açısı taşımaktadır. Hazırlanan planlar kurum bütçesinin stratejik planda ortaya konulan amaç ve hedefleri ifade edecek şekilde hazırlanmasına, kaynak tahsisinin önceliklere dayandırılmasına ve hesap verme sorumluluğuna da rehberlik etmektedir (DPT, 2006).

Stratejik planlama, organizasyonların yaşamının devamını sağlamak için bir gereklilik olup organizasyonun belli bir amaç doğrultusunda sahip olduğu tüm enerji, kaynak ve faaliyetlerinin odak noktası ve organizasyonun temel amaçlarına ulaşılabilmesini sağlayan bir araçtır (Işık ve Aypay, 2004). Stratejik planlama süreklilik arz eden, bir defaya mahsus olarak yapılabiten bir eylem değil bilinçli ve sistemli bir süreci ifade etmektedir. Bu süreçte, çevresel faktörler, örgütün mevcut durumu ile varmak istediği nokta arasındaki ilişki, bu noktaya nasıl ulaşılabileceği ve örgütün güçlü yanları ile geliştirilmesi gereken yönleri belirlenmeye çalışılmaktadır (Çalık, 2003). Eğitim planlaması çerçevesinde hazırlanan stratejik planlar kalkınma planlarından bağımsız düşünülemez. Nitekim 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim Kontrol Kanununun 9. maddesi ve Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planlama Uygulama Yönergesinin 10. Maddesi; “Bütün birimlerin ve illerin stratejik planları, kalkınma planı, orta vadeli program ve faaliyet alanı ile ilgili diğer ulusal, bölgesel ve sektörel plan ve programlar ile 2007-2013 MEB Çalışma Programı’na uygun olarak hazırlanacaktır” (Türk ve Ünsal, 2007) açıklaması ile Stratejik Planların Kalkınma Planı ve Programlarla İlişkilendirilmesi gereğini vurgulamıştır. Görüldüğü üzere kalkınma planlarıyla eğitim planlarının bütünlük oluşturması eşgüdüm içinde olması belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesi için önemli görülmektedir.

Kalkınma planlarının içeriğini mevcut durum, hedefler ve hedeflere ulaşmak için yapılması gerekenler oluşturmaktadır. Bu doğrultuda stratejik planlarda kalkınma planlarına uygun olarak hedeflerini belirlemektedir. Makro düzeyde hazırlanan planların gerçekleşmesi için mikro düzeyde hazırlanacak planların makro düzeydeki planlarla tutarlı olmasını gerekmektedir.

Diğer önemli bir noktada izleme ve değerlendirme çalışmalarıdır. Bunun içinde gerek kalkınma planlarında gerekse stratejik planlarda çeşitli göstergelerin olması gerekmektedir. Göstergeler, sorunların ortaya çıkarılması, eğilimlerin tanımlanması, önceliklerin belirlenmesi;

politika oluşturulması, değerlendirilmesi ve sürecin izlenmesinde önemli roller oynamaktadır. Daha da önemlisi nicel göstergeler, karmaşık bilginin sadeleştirilmesine yardım etmektedir (Shirnding, 2002; akt. Özmuşul, 2012). Eğitim sisteminin göstergeleri nitel ve nicel olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. Bunlardan sistemin amaçları, ders programları, öğretim yöntemleri, öğretim personelinin yetiştirilmesi vb. alanlara ilişkin olan göstergeleri nitel göstergeler; okullaşma oranı, okullaşma süresi, eğitimin maliyeti, finansmanı, eğitim talebinin gelişimi, personelin, araç gerecin okullar arası akışı vb. alanlara ilişkin göstergeler nicel göstergeler şeklinde sınıflandırılabilir (Hesapçıoğlu, 1994; Adem, 1981). Bu bağlamda eğitimin görevi sadece nitelik açısından okuryazar yetiştirmek değil aynı zamanda istenilen nicelikte okuryazar yetiştirilmesi hedefinin de gerçekleştirilmesini sağlamaktır.

Türkiye’de kalkınma ile eğitimin bir arada ele alındığı çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Yapılmış olan araştırmalar incelendiğinde genel olarak AB ülkeleri ile Türkiye’nin eğitim istatistiklerinin karşılaştırıldığı genel çalışmalar (Gürses, 2009; Erkekoğlu, 2007; Maya, 2006, Gedikoğlu, 2005) ya da bölgelere göre okullaşma oranlarının ele alındığı çalışmaların olduğu görülmektedir (Çolak, 2009; Kocabaş, Aladağ ve Yavuzalp, 2004; Buluç, 1997). Doğrudan kalkınma planları ışığında ilköğretime yönelik okullaşma oranlarıyla ilgili çeşitli araştırmalarla da karşılaşmıştır (Aksu ve Kapan, 2012; Taş, 2007; Şahin ve Özteke, 2003). Bunların yanı sıra kalkınma planları ve bir il örneğinin kalkınma planlarındaki hedeflerin gerçekleşme düzeylerinin ortaya konulduğu çalışmaların da mevcut olduğu ancak yeterli sayıda olmadığı görülmektedir (Ay, 2009; Çakıroğlu, 1997). Diğer yandan stratejik planlamayla ilgili çalışmalar da mevcuttur (Küçüksüleymanoğlu, 2008; Şahin ve Aslan, 2008; Işık ve Aypay, 2004; Çalık, 2003). Ancak hem güncel olan hem de örnek bir ilin ele alınarak kalkınma planı ve stratejik plan gibi iki önemli konunun temel alındığı araştırmanın yapılmadığı görülmektedir. Yapılan bu çalışmanın ilk olacağı düşünülürken, diğer yandan hâlen yürürlükte olan dokuzuncu beş yıllık kalkınma planı ve stratejik planlarda belirlenmiş olan hedeflere ulaşma derecesi başka bir deyişle ara değerlendirilmesinin yapılmaya çalışılması ile alana yapacağı katkı araştırmanın önemini bir kez daha ortaya koyup artırmaktadır. Bu doğrultuda Dokuzuncu Kalkınma Planı ve Milli Eğitim Bakanlığı ile İl Milli Eğitim Müdürlüğü Stratejik Planı’nda; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim okul düzeyi için belirlenen niceliksel eğitim hedeflerinin Bolu ili merkez ilçe ve ilçelerinde gerçekleşme düzeyinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Dokuzuncu kalkınma planında ve Milli Eğitim Bakanlığı ile il milli eğitim müdürlüğü stratejik planında belirtilen; **1.** Okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim kurumlarında okullaşma oranlarına ilişkin hedeflerin Bolu genelinde gerçekleşme düzeyi nedir? **2.** Kız çocuklarının okullaşma oranı nedir? **3.** Öğretim kademelerindeki öğrenci akış oranı nedir? **4.** İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında

derslik başına düşen öğrenci sayısı ve oranlarına ilişkin hedeflerin Bolu genelinde gerçekleşme düzeyi nedir? sorularına yanıt aranmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada; var olan durum tespit edilmeye ve geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçladığı için tarama modeli benimsenmiştir. Tarama modelinde araştırmaya konu olan şey, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Araştırma konusuna herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmemektedir (Karasar, 1995).

Evren ve Örneklem

Araştırmada evrenin tamamına ulaşıldığı için örneklem alma yoluna gidilmemiştir.

Verilerin Toplanması

Gerçekleştirilen araştırmada elde edilen veriler; Bolu ili Merkez ilçe ve ilçelerde bulunan ilköğretim ve ortaöğretim okullarından kurum içi yazışmalar ile toplanmıştır. Verilerin tutarlılığını sağlamak için; Milli Eğitim Bakanlığı İstatistik kitaplarının verilerinden, Bolu ili ve ilçelerinin çağ nüfuslarını teyit için TÜİK verilerinden ve yıllar itibarı ile cinsiyetlerine göre öğrenci sayılarını teyit için MEİS Modülü incelenerek oranlar çıkarılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Bolu iline ait veriler, Excel programı kullanılarak betimsel istatistiklerden frekans ve yüzde hesaplamaları ile çözümlenmiştir.

Ayrıca, verilerin yorumlanmasında brüt ve net okullaşma oranı kullanılmıştır. Okul çağındaki çocukların ve gençlerin, çeşitli düzeydeki eğitim kademelerine katılım eğilimlerini ve buna dayalı olarak ulusların eğitim alanındaki çabalarını gösteren üç temel gösterge bulunmaktadır. Bunlar BOO (brüt okullaşma oranı), NOO (net okullaşma oranı) ve TYOO (tek yaşa göre okullaşma oranları)'dur. Brüt oran; yaşlarının o eğitim kademesiyle ilişkili olup olmamasına bakılmaksızın, belirli bir eğitim kademesine kayıtlı öğrenci sayısının, o eğitim kademesiyle ilişkili yaş grubu nüfusuna oranını ifade eder. BOO belirli bir eğitim kademesine genel katılım düzeyini ve belirli bir yaş grubundaki çocukları/gençleri eğitim sistemine dâhil etme kapasitelerini gösterir. Dokuzuncu Kalkınma planında okullaşma oranlarının göstergesi olarak brüt oran kullanılmıştır. Brüt okullaşma oranı belirli bir eğitim kademesi için öngörülmuş yaş grubunun üstündeki ve altındaki kayıtları göstermesi bakımından, Net Okullaşma Oranı için tamamlayıcı bir gösterge olabilir. Bir başka deyişle, Net Okullaşma Oranı ile birlikte kullanıldığında daha anlamlı değerlendirme yapılabilir.

Bolu ili verilerinde ise okullaşma oranlarının göstergelerinden bir diğeri olan net okullaşma oran göstergesi kullanılmıştır. Net oran ise belli bir eğitim kademesine kayıtlı öğrencilerden, o eğitim kademesiyle ilişkili yaş grubu içinde bulunanların, yine o eğitim kademesiyle ilişkili yaş grubu nüfusuna oranını ifade eder. Belirli bir eğitim kademesinin, o eğitim kademesi için öngörölmüş resmi yaş grubundaki çocukları ne ölçüde kapsadığını gösterir (Kavak, 2010).

Bu aşamadan sonra araştırma konusuyla ilgili olan yazılı kaynakların derinlemesine incelenmesi, analiz edilmesi (Yıldırım ve Şimşek, 2008) olan döküman (belge) incelemesi tekniğinden yararlanılmıştır. Bolu iline ilişkin oranları karşılaştırabilmek için Dokuzuncu Kalkınma Planı ve MEB Stratejik Planı ile İl Milli Eğitim Müdürlüğünün Stratejik Planı incelenmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

1. Okul Öncesinde Okullaşma Oranlarına Yönelik Elde Edilen Bulgular ve Yorumlar

1.1. Okul Öncesinde Öğrenim Gören Kız-Erkek Öğrenci Sayıları

Tablo 1: Okul Öncesinde Öğrenim Gören Kız-Erkek Öğrenci Sayıları

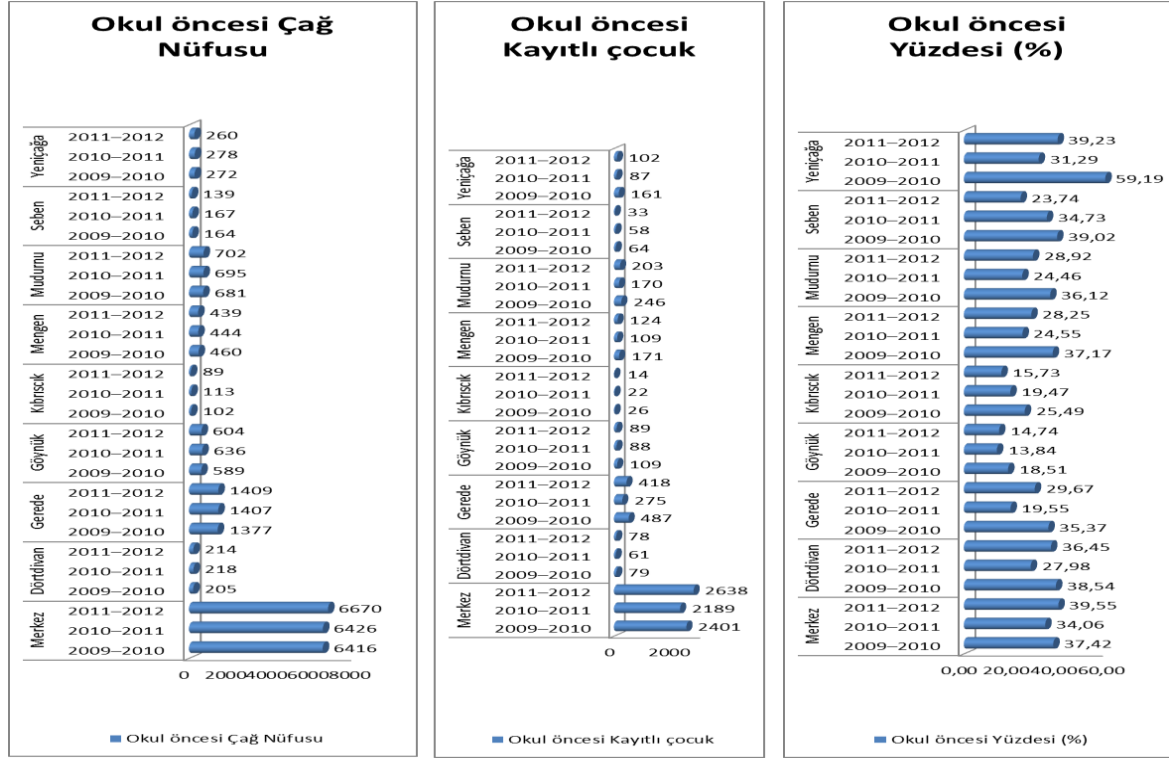
Okul Öncesi Okulları	Kız-Erkek Öğrenci	Eğitim-Öğretim Yılı		
		2009-2010	2010-2011	2011-2012
Resmi Okul Öncesi Okulu	Kız	1730	1470	1744
	Erkek	1904	1568	1843
	Toplam	3634	3038	3587
Özel Okul Öncesi Okulu	Kız	44	8	52
	Erkek	66	13	60
	Toplam	110	21	112
Genel Toplam	Kız	1774	1478	1796
	Erkek	1970	1581	1903
	Toplam	3744	3059	3699

Kaynak: MEİS Sorgu Modülü

Üç yılın ortalamasına göre; okul öncesine devam eden yaklaşık 3501 öğrencinin 3420'si resmî okul öncesinde 81'i ise özel okul öncesine gitmektedir. Görüldüğü gibi özel okul öncesine giden öğrenci sayısı çok düşük bir orandadır. Genel toplama bakıldığında; 2011-12 yılında okul öncesine giden öğrenci sayısında diğeri yıllara göre artış olduğu, okul öncesi kız ve erkek öğrenci sayısının hem özel hem de resmi okul öncesinde en düşük 2010-11 yılına ait olduğu gözlenmektedir.

1.2. Okul Öncesi Okullaşma Oranı ve Değerlendirilmesi

Grafik 1: Okul Öncesi Okullaşma Oranı

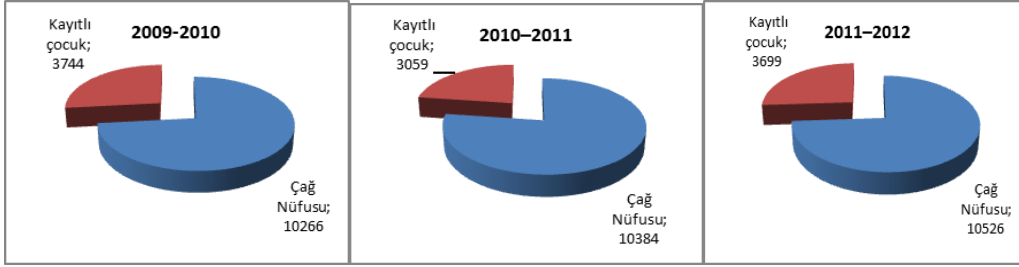

Kaynak: TÜİK, MEİS Sorgu Modülü.*Veriler net okullaşma oranıdır.

Grafik 1 genel olarak incelendiğinde; son üç yılın ortalamasına göre, en yüksek okullaşma oranının sırasıyla Yeniçağa, Merkez İlçe ve Dörtdivan ilçesinde en düşük ortalamının ise Göynük ve Kıbrısık ilçesinde olduğu görülmektedir.

Okul öncesi eğitimde okullaşma oranının en düşük % 13,84 ile Göynük ilçesinde ve 2010-11 yılında en yüksek ise % 59,19 ile Yeniçağa ilçesinde ve 2009-10 yılında olduğu görülmektedir. Merkez ilçede diğer yıllara göre 2011-12 yılında okullaşma oranının artış bulunurken tüm ilçelerde ise 2009-10 yılına göre 2011-12 yılında okullaşma oranında düşüş olduğu gözlemlenmektedir.

Dörtdivan, Gerede, Göynük, Mengen, Mudurnu, Yeniçağa ilçelerinde okullaşma oranının en düşük olduğu eğitim-öğretim yılının 2010-2011 yılı olduğu; Seben ve Kıbrısık ilçesinde ise üç yıl içerisinde en düşük yılın 2011-2012 eğitim öğretim yılına ait olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, merkez ilçede ve ilçelerde yoğun bir şekilde dalgalanmalar olduğu söylenebilir.

Grafik 2: Bolu İli Genel Okul Öncesi Çağ Nüfusları ve Kayıtlı Öğrenci Sayıları

Kaynak: TÜİK, MEİS Sorgu Modülü. *Veriler net okullaşma oranıdır.

Bolu geneli çağ nüfusu ve kayıtlı öğrenci sayılarına göre oluşturulan okul öncesi okullaşma oranı: 2009-10 için Türkiye genelinde % 26,92, Bolu ili genelinde % 36,47; 2010-11'de Türkiye genelinde % 33,53, Bolu ili genelinde % 29,46'dır. 2011-12'de ise Türkiye genelinde % 30,87 iken Bolu ili genelinde % 35,14'tür. Son üç yılın yüzde olarak ortalaması Türkiye genelinde % 30,44 iken Bolu ilinde ise % 33,69'dur.

Diğer yandan MEB Stratejik Planında “Okul öncesi eğitimde 2010’da % 33 olan net okullaşma oranını dezavantajlı çocukları gözeterek plan dönemi sonuna kadar 2013 yılı için % 70’in üstüne çıkarmak.” olan Stratejik Hedef 1.1 de ve Bolu Milli Eğitim Müdürlüğü’nün “Performans Hedefi: 1.5.1.1. 2013 yılında okul öncesi eğitimde (3-5 yaş) okullaşma oranını % 1 oranında artırmaktır.” şeklinde belirtilmiştir. Dolayısıyla Bolu Milli Eğitim Müdürlüğü’nün okul öncesi eğitimdeki hedefi 2014 yılında % 40 olarak görülmektedir.

Tablo 2: Bolu İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2011-2013 Yılı Performans Hedefi

Performans Göstergeleri	2011	2012	2013
3-5 yaş okulöncesi eğitimde okullaşma oranı	%38	%39	%40

Kaynak: Bolu MEM STP

Yukarıdaki bilgilere göre; okul öncesi okullaşma oranında Bolu Milli Eğitim Müdürlüğü’nün kendi hedefini gerçekleştirmiş olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Milli Eğitim Bakanlığının okullaşma oranına yönelik hedefinin daha yüksek olduğu Bolu Milli Eğitim Müdürlüğü’nün bu stratejik hedefin altında bir oran belirlemiş olduğu da gözlemlenmektedir. Milli Eğitim Bakanlığının ilgili hedefi yüksek tutması; Bakanlığın stratejik planını yaparken, okul öncesi eğitimi zorunlu eğitim kapsamına almayı politika olarak benimsemiş olabileceğinden, dolayısıyla buna yönelik ilköğretim okulları bünyesindeki anasınıflarının ikili öğretim yapılması ve okul öncesinin de taşınmalı eğitime alınmasının düşünülmesinden kaynaklı olabileceği şeklinde açıklanabilir.

Bununla birlikte Bolu Milli Eğitim Müdürlüğü’nün okul öncesi okullaşmada MEB stratejik planındaki hedefin altında kalmasının temel nedeninin kırsaldaki genç nüfusun göç nedeniyle azalıyor olması görülmektedir. Dağınık vaziyette bulunan köylerin her birinde

anasınıfi açma sayısına ulaşılammakta, çocukların yaşları itibariyle de taşıma yapılamamaktadır. Ayrıca okul öncesinde kırtasiye ve beslenme masraflarının yüksek olması, okul öncesindeki okullaşma oranındaki engellerden sayılabilir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda 584. maddesinde belirtilen “Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla öğretmen ve fiziki altyapı ihtiyacı karşılanacak, eğitim hizmetleri çeşitlendirilecek, toplumsal farkındalık düzeyi yükseltilecek, erken çocukluk ve ebeveyn eğitimleri artırılacaktır.” hedefine yönelik 2012-2013 yılı için belirtilen brüt oran % 50'dir. Bolu ilinin net okullaşma oranı ise % 33,69'dur. Kalkınma planlarındaki hedefler kapsamında bakıldığında; Bolu Milli Eğitim Müdürlüğü hedefini belirlerken ildeki okullaşma hızı, kapasite ve kaynak durumları gibi özellikleri göz önüne bulundurmasından dolayısıyla gerçekleşme derecesi yüksek bir oran belirlemiştir ve kalkınma planındaki oran brüt oran olmasına rağmen bu orana yaklaşmıştır. Ayrıca kalkınma planının bitiş tarihine bir yıl olduğu kaldığı göz önünde bulundurulduğunda bu zaman zarfında hedefe daha da yaklaşacağı düşünülmektedir.

2. İlköğretimde Okullaşma Oranlarına Yönelik Elde Edilen Bulgular ve Yorumlar

2.1. İlköğretimde Öğrenim Gören Kız-Erkek Öğrenci Sayıları

Tablo 3: Bolu İlinde İlköğretimde Öğrenim Gören Kız-Erkek Öğrenci Sayıları

İlköğretim Okulları	Kız-Erkek Öğrenci	EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI		
		2009-2010	2010-2011	2011-2012
Resmi İlköğretim Okulu	Kız	13786	13292	13638
	Erkek	14291	13754	14218
	Toplam	28077	27046	27856
YİBO İlköğretim Okulu	Kız	525	428	355
	Erkek	559	487	402
	Toplam	1084	915	757
Özel İlköğretim Okulu	Kız	198	186	194
	Erkek	244	245	247
	Toplam	442	431	441
Genel Toplam	Kız	14509	13906	14187
	Erkek	15094	14486	14867
	Toplam	29603	28392	29054

Kaynak: MEİS Sorgu Modülü

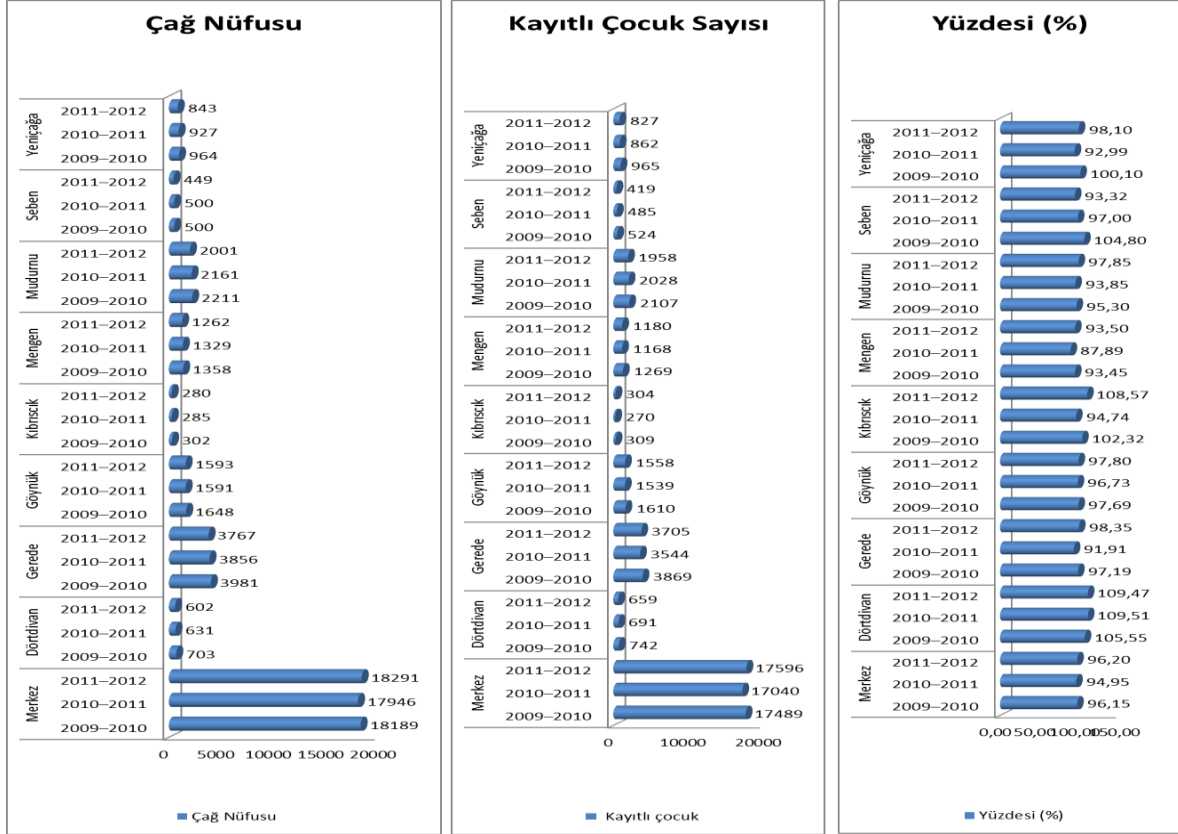
Bolu ilinde bulunan ilköğretim okulları incelendiğinde; üç yılın ortalamasına göre, 27660 öğrenci “Resmî ilköğretimde”, yaklaşık 919’u “YİBO”larda ve 438’i “Özel ilköğretimde” olmak üzere toplam 29016 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin 14201’ini “kız” ve 14815’ini “erkek” öğrenciler oluşturmaktadır.

Bolu ili için; erkek öğrenci sayısı kız öğrenci sayısına göre daha yüksek, resmî ilköğretimdeki öğrenci sayısı da YİBO ve Özel ilköğretimdeki öğrenci sayısına oranla çok daha yüksektir.

Dikkati çeken önemli bir nokta; YİBO'larda öğrenci oranlarının her yıl % 16 oranında azalmasıdır. Bolu'da bulunan iki YİBO'da düşen öğrenci sayısının aksine YİBO'ların bulunduğu ilçelerde (Mudurnu ve Kıbrısçık) taşınan öğrenci sayısı artmaktadır.

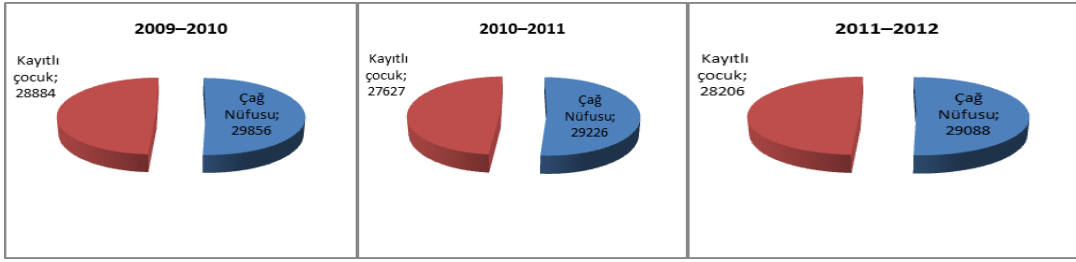
2.2. İlköğretimde Okullaşma Oranı ve Değerlendirilmesi

Grafik 3: İlköğretim Okullaşma Oranı

Kaynak: TÜİK, MEİS Sorgu Modülü.*Veriler net okullaşma oranıdır.

İlköğretim çağ nüfusu yoğunluğunun öncelikle Bolu ili merkez ilçesinde daha sonra ise Gerede ilçesinde olduğu ve buna paralel olarak bu merkezlerde, okula kayıtlı öğrenci sayısının fazla olduğu gözlenmektedir. İlköğretim okullaşma oranının en fazla Dörtdivan, Kıbrısçık, Seben ve Göynük ilçesinde, en az okullaşma oranının ise Mengen ve Merkez'de olduğu; il genelinde ilköğretimde okullaşma oranının yıldan yıla dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. Merkez İlçedeki okullaşma oranının düşük olmasının nedeni, Merkez ilçede nüfus hareketliliğinin ve nüfus göçünün diğer ilçelere göre daha fazla olmasından dolayı olabilir.

Grafik 4: Bolu Geneli İlköğretim Çağ Nüfusları ve Kayıtlı Öğrenci Sayıları

Kaynak: TÜİK, MEİS Sorgu Modülü.*Veriler net okullaşma oranıdır.

Bolu geneli çağ nüfusu ve kayıtlı öğrenci sayılarına göre ilköğretim okullaşma oranları 2009-10'da Türkiye genelinde % 98,17 iken Bolu ili genelinde % 98,22; 2010-11'de Türkiye genelinde % 98,51 iken Bolu ili genelinde % 96,00'dır. 2011-12'de ise Türkiye genelinde % 98,67, Bolu ili genelinde % 98,48'tür. Son üç yılın yüzde ortalaması Türkiye genelinde % 98,45, Bolu genelinde % 97,57 olarak hesaplanmıştır. Bu bilgilere göre Türkiye'de ilköğretim okullaşma oranının altında olduğu görülmüştür.

Bolu ilinde ilköğretim okullaşma oranı ile Dokuzuncu Kalkınma Planı, MEB ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü Stratejik Planı'nda belirtilen hedefler aşağıda incelenmiştir.

MEB Stratejik Planı'nda "Stratejik Hedef 2.1: İlköğretimde % 98,20 olan net okullaşma oranını plan dönemi sonuna kadar % 100'e çıkarmak." ve Bolu Millî Eğitim Müdürlüğü'nün Performans Hedefi: 1.5.2.1. 2013 yılında İlköğretimde okullaşma oranını % 98,55'e çıkarmak." şeklindedir.

Tablo 4: Bolu İl Millî Eğitim Müdürlüğü İlköğretimde Okullaşma Oranına Yönelik 2011-2013 Yılı Performans Hedefi

Performans Göstergeleri	2011	2012	2013
İlköğretim okullaşma oranı	98,40%	98,50%	98,55%

Kaynak: Millî Eğitim Müdürlüğü Stratejik Planı

Tablo 4'e göre; ilköğretimde okullaşma oranında Bolu Millî Eğitim Müdürlüğü'nün kendi hedefini gerçekleştirmiş olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Bolu Millî Eğitim Müdürlüğü Millî Eğitim Bakanlığının stratejik hedefinin altında bir oran belirlemiş olduğu, dolayısıyla bu hedefin altında kaldığı görülmektedir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda ilköğretim okullaşma hedefi 2012-2013'te brüt oran % 100'dür. Bolu ili geneline ilişkin elde edilen net okullaşma oranına göre ilköğretim okullaşma oranı daha düşüktür. Ancak ilde 2012-2013 yılına ait veriler alınmamıştır dolayısıyla bu yıla ait veriler alındığında bu karşılaştırmaya daha sağlıklı ulaşılabileceği söylenebilir. Bolu'daki ilköğretim okullaşma oranlarının; MEB stratejik planda ve kalkınma planında verilen oranların

altında kalması her yıl yaklaşık % 0,015 oranında azalan çağ nüfusu ile okullardan gelen verilerin sağlıklı olmamasına bağlanabilir.

3. Ortaöğretimde Okullaşma Oranlarına Yönelik Elde Edilen Bulgular ve Yorumlar

3.1.Ortaöğretimde Öğrenim Gören Kız-Erkek Öğrenci Sayıları

Tablo 5: Bolu İlinde Ortaöğretim Öğrenim Gören Kız-Erkek Öğrenci Sayıları

Ortaöğretim Okulları	Kız-Erkek Öğrenci	Eğitim-Öğretim Yılı		
		2009-2010	2010-2011	2011-2012
Resmi Genel Ortaöğretim	Kız	2995	3249	3377
	Erkek	2342	2517	2493
	Toplam	5337	5766	5870
Resmi Mesleki ve Teknik Ortaöğretim	Kız	3610	3726	3484
	Erkek	6050	6227	5863
	Toplam	9660	9953	9347
Özel Genel Ortaöğretim	Kız	0	0	0
	Erkek	0	0	0
	Toplam	0	0	0
Özel Mesleki ve Teknik Ortaöğretim	Kız	0	0	0
	Erkek	0	0	0
	Toplam	0	0	0
Genel Toplam	Kız	6605	6975	6861
	Erkek	8392	8744	8356
	Toplam	14997	15719	15217

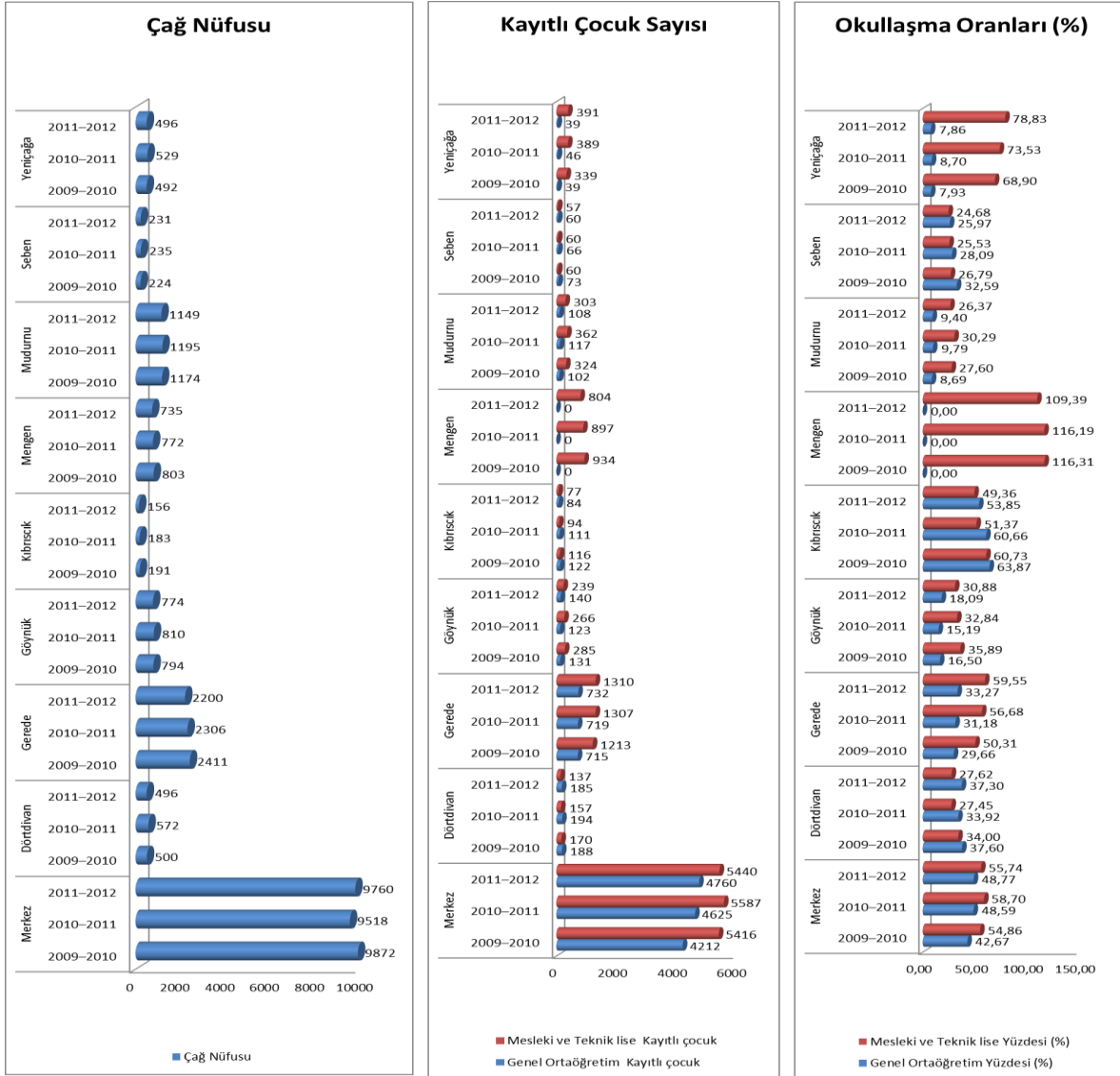
Kaynak: MEİS Sorgu Modülü

Ortaöğretim okullarındaki öğrenci sayıları incelendiğinde; Bolu ilinde özel genel ortaöğretim ile özel mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının bulunmadığı sadece resmî ortaöğretimler olduğu görülmektedir.

Üç eğitim-öğretim yılının ortalamasına bakıldığında; 15311 olan öğrencinin 5658'i resmi genel ortaöğretimde ve 9653'ünün mesleki ve teknik ortaöğretimde olduğu görülmektedir. Diğer taraftan bu öğrencilerin 6814'ünü kız öğrenciler, 8497'sini de erkek öğrenciler oluşturmaktadır. İlköğretime benzer şekilde erkek öğrenci sayısı kız öğrenci sayısından daha fazladır. Kız öğrencilerin mesleki teknik ortaöğretime tercih etme oranları her yıl için % 37'dir.

3.2. Ortaöğretimde Okullaşma Oranı ve Değerlendirilmesi

Grafik 5: Ortaöğretim Okullaşma Oranı

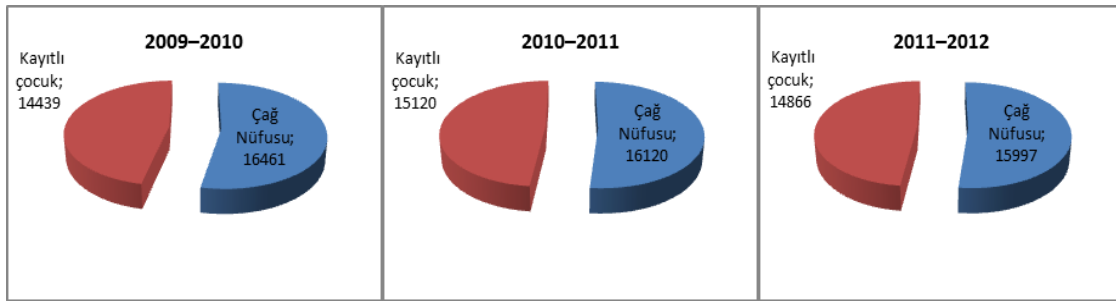
Kaynak: TÜİK, MEİS Sorgu Modülü. *Veriler net okullaşma oranıdır.

Ortaöğretim çağ nüfusunun yoğunluğu sırasıyla; Bolu Merkez, Gerede, Göynük, Mudurnu ve Mengen ilçesinde olduğu görülmektedir. Ortaöğretim kurumlarına kayıta eğilimin gerek merkez ilçede gerekse ilçelerde mesleki ve teknik liselere olduğu gözlenmektedir. Bu durumun bir doğal sonucu olarak ortaöğretimde okullaşma oranında mesleki ve teknik liselerin genel ortaöğretime göre daha fazla tercih edildiği görülmüştür. Mesleki ve teknik liselerde okullaşmanın merkez ilçe ve diğer ilçelere göre Mengen ve Yeniçağa ilçesinde olması dikkat çekicidir. Öte yandan Merkez ve diğer ilçelerin aksine Kıbrısık ve Seben ilçesinde okullaşma oranlarındaki yoğunluk genel ortaöğretim kurumlarındadır. Bahsi geçen ilçelerde okul türü

açısından öğrencilerin tercih edebilecekleri türlerde çeşitlilik olmaması nedeniyle öğrenciler ya genel ya da mesleki ve teknik liseye gitmek zorunda kalmaktadır.

Ayrıca; genel ortaöğretimde okullaşma oranlarının yıllara göre yakın oranlarda olduğu gözlenmiştir. Bolu ilinde mesleki teknik eğitim okullaşma oranı (son üç yılın ortalaması % 55,04) genel ortaöğretim oranına (son üç yılın ortalaması % 36,44) göre oldukça fazladır. Bunun bir ihtiyaçtan mı kaynaklandığı yoksa bakanlık hedeflerine uygun bir dağılımla mı sağlandığı kestirilememiştir. Mesleki teknik eğitim mezunlarının istihdam oranlarının (son üç yılın ortalaması % 7,35) düşük olması, bu okulların amaca çok fazla hizmet etmediğini ortaya koymaktadır. Hangi meslek dalından ne kadarlık bir yerel ihtiyaç olduğuna dair gerçekçi bir ihtiyaç analizi yapılmamıştır.

Grafik 6: Bolu Geneli Ortaöğretim Çağ Nüfusu ve Kayıtlı Öğrenci Sayıları Oranları

Kaynak: TÜİK, MEİS Sorgu Modülü.*Veriler net okullaşma oranıdır.

Bolu geneli çağ nüfusu ve kayıtlı öğrenci sayılarına göre ortaöğretim okullaşma oranları incelendiğinde; Türkiye geneli için 2009-10'da % 64,95, Bolu'da; % 87,72'dir. 2010-11'de Türkiye genelinde % 74,00 iken Bolu ili genelinde % 93,80, 2011-12'de ise Türkiye genelinde % 67,37 iken Bolu ilinde % 92,93'tür. Bolu geneli için üç yılın yüzde ortalaması % 91,48 olup Türkiye geneli için % 68,77'dir.

Diğer yandan; MEB Stratejik Planında “Stratejik Hedef 3.4: 2014 yılı sonuna kadar ortaöğretim okullaşma oranlarındaki bölgesel farklılıkları gidererek, brüt okullaşma oranını % 90'ın üzerine çıkarmak” ve Stratejik Hedef 3.6: Eğitimde kademeler arası geçişteki kayıpları en aza indirmek için ilköğretimden ortaöğretime geçişte % 85 olan ülke oranını 2014 yılı sonuna kadar % 95'in üzerine çıkarmak.” ile Bolu Milli Eğitim Müdürlüğü'nün Performans Hedefi: 1.5.3.1. 2013 yılında ortaöğretimde okullaşma oranını % 92'ye çıkarmaktır.

Tablo 6: Bolu İl Milli Eğitim Müdürlüğü Ortaöğretimde Okullaşma Oranına Yönelik 2011-2013 Yılı Performans Hedefi

Performans Göstergeleri	2011	2012	2013
Ortaöğretimde okullaşma oranı	% 90	% 91	% 92

Kaynak: Milli Eğitim Müdürlüğü Stratejik Planı

Yukarıdaki verilere göre ortaöğretimde okullaşma oranı için Bolu il Milli Eğitim Müdürlüğü'nün stratejik plandaki hedefine ulaşmış olduğu ve Milli Eğitim Bakanlığının belirlemiş olduğu Hedef 3.4. ile tutarlı bir oranda gerçekleştirdiği görülmektedir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda ortaöğretim okullaşma hedefi 2012-13'te brüt oran % 100'dür. Bolu ilinde net okullaşma oranlarının hesaplandığı göz önünde bulundurulduğunda kalkınma planında belirtilen hedefle paralellik gösterdiği söylenebilir.

4. Kız Çocuklarının Okullaşma Oranı

Tablo 7: Türkiye Geneli Kız Çocuklarının Okullaşma Oranı (%)

Okul Türü	2009-10	2010-11	2011-12
İlköğretim	97,84	98,52	98,56
Ortaöğretim	62,21	70,90	66,14

Kaynak: MEB İstatistik Kitabı (2010, 2011, 2012)

Türkiye genelinde üç yılın ortalaması; erkek öğrenci sayısı 5.249.460,67, kız öğrenci sayısı 4.973.237,33, toplam ise 10.222.698'dir. Tablo incelendiğinde kız çocuklarının okullaşma yüzdelerinin yıllara göre; ilköğretim düzeyinde artış olduğu, ortaöğretimde ise 2010-11 yılında diğer yıllara göre 2011-12 de ise 2009-10 yılına göre daha fazla olduğu gözlenmektedir.

Tablo 8: Bolu İli Kız Çocuklarının Okullaşma Oranı (%)

Kız Çocuklarının Okullaşma Oranı	Okul Türü	Eğitim-Öğretim Yılı		
		2009-2010	2010-2011	2011-2012
Kız Çağ Nüfusu Toplamı (Kayıtlı-Kayıtsız)	İlköğretim	14640	14346	14222
	Ortaöğretim	8027	7799	7797
Okula Devam Eden Kız Öğrenci Sayısı	İlköğretim	14509	13906	14187
	Ortaöğretim	6605	6975	6861
	Açık Lise	517	641	775
	Toplam	16412	16541	16798
Kız Öğrencilerin Okullaşma Oranı (%)	İlköğretim	99,11	96,93	99,75
	Ortaöğretim	82,28	89,43	88,00
	Açık Lise	2,28	2,89	3,52
	Toplam	71,53	73,85	75,41

Kaynak: MEİS Sorgu Modülü, TÜİK, İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri, Okul Müdürlükleri.

MEB Stratejik Planı'nda "Stratejik Hedef 3.5: Ortaöğretimde kızların eğitime erişimini daha da arttırmak için kız-erkek brüt okullaşma oranları arasındaki % 8,91 olan farkı 2014 yılı sonuna kadar % 2'nin altına düşürmek." olarak hedeflediği fark Bolu ilinde ilköğretimde % 3, ortaöğretimde ise % 2,5 olarak gerçekleşmiştir.

Son üç yıla bakıldığında ilköğretimde her yıl kız öğrencilerinin okullaşma oranının arttığı; bu oranın Bolu'da sadece 2010-11 eğitim-öğretim yılında kısmi bir düşüşle aynı artış hızında devam ettiği; Ortaöğretimde 2011-12'de Türkiye genelinde olduğu gibi Bolu'da da kız öğrencilerin okullaşma oranında bir düşüş olduğu görülmektedir.

Açık lisede ise kız öğrencilerin sayısının artması ailelerin kız çocuklarının örgün eğitimde okumasına karşı direncinin bir göstergesi olabilir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen “Haydi Kızlar Okula” gibi kampanyalar ve ekonomik desteğin okullaşmada önemli oranda etkisi olduğu; 4+4+4 kesintili zorunlu 12 yıllık eğitimin kız öğrencilerin okullaşma oranının da ciddi bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5. Bolu İli Öğrenci Akış Oranları

Tablo 9: Bolu İli Öğrenci Mezun ve Yeni Kayıt Sayısı

Mezun ve Yeni Kayıt Öğrenci Sayısı	Öğrenci	Eğitim- Öğretim Yılı		
		2009–2010	2010–2011	2011–2012
Önceki Yıl İlköğretim Mezun Öğrenci Sayısı	Kız	1810	1806	1795
	Erkek	1883	1820	1799
	Toplam	3693	3626	3594
Genel Ortaöğretime Yeni Kayıt Sayısı	Kız	874	983	980
	Erkek	730	803	796
	Toplam	1604	1786	1776
Mesleki ve Teknik Ortaöğretime Yeni Kayıt Sayısı	Kız	882	818	925
	Erkek	1485	1446	1478
	Toplam	2367	2264	2403
Toplam Ortaöğretime (Genel, Mesleki ve Teknik) Yeni Kayıt Öğrenci Sayısı	Kız	1756	1801	1905
	Erkek	2215	2249	2274
	Toplam	3971	4050	4179

Kaynak: İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri, Okul Müdürlükleri, MEİS Sorgu Modülü

Son üç yılın mezun öğrenci sayısı ortalama 3638’dir. Genel ortaöğretime yeni kayıt ortalaması 1722, mesleki ve teknik ortaöğretimde 2345’tir.

İlköğretim mezunu öğrencilerin yaklaşık % 55 oranında mesleki teknik eğitimi seçmelerinin büyük oranda zorunluluktan kaynaklandığı düşünülmektedir. Akademik eğitim veren okullara yerleştirme sistemi itibariyle, bu okullara girmek için yeterli puanı olmayan öğrencilerin hemen tamamı mesleki teknik eğitime yönlendirilmektedir. Mesleki teknik eğitime yönlendirme çalışmalarının daha gerçekçi, ihtiyaç analizine dayalı yapılması durumunda bu oranın gerçek değerlere yaklaşacağı düşünülmektedir.

Tablo10: Öğrenci Akış Oranları

Öğrenci Akış Oranları	Öğrenci	Eğitim- Öğretim Yılı		
		2009–2010	2010–2011	2011–2012
Genel Ortaöğretime Akış Oranı	Kız	48,29	54,43	54,60
	Erkek	38,77	44,12	44,25
	Toplam	43,43	49,26	49,42
Mesleki ve Teknik Ortaöğretime Akış Oranı	Kız	48,73	45,29	51,53
	Erkek	78,86	79,45	82,16
	Toplam	64,09	62,44	66,86
Ortaöğretime Akış Oranı (Genel, Mesleki ve Teknik)	Kız	97,02	99,72	106,13
	Erkek	117,63	123,57	126,40
	Toplam	107,53	111,69	116,28

Kaynak: İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri, Okul Müdürlükleri, MEİS Sorgu Modülü

Mesleki ve teknik ortaöğretim ve genel ortaöğretime yeni kayıt öğrenci sayılarının, bir önceki yıl ilköğretim okullarından mezun olan öğrencilerin sayısına oranı alındığında elde edilen akış oranları hesaplanarak Tablo 10’da yansıtılmıştır. 2009-10 eğitim-öğretim yılında genel ortaöğretime % 43,43, mesleki ve teknik ortaöğretime % 64,09 oranında; 2010-11 eğitim-öğretim yılında genel ortaöğretime % 49,26, mesleki ve teknik ortaöğretime % 62,44 oranında; 2011-12 eğitim-öğretim yılında ise genel ortaöğretime % 49,42, mesleki ve teknik ortaöğretime % 66,86 oranında bir akış belirlenmiştir.

Buna göre ilköğretim okullarından mezun olarak mesleki ve teknik ortaöğretime başlayan öğrencilerin oranı genel ortaöğretime başlayanların oranından daha fazla görülmektedir.

Akış oranlarında genel liselere yönelik oranların yıllara göre sürekli bir artış gösterdiği, mesleki ve teknik ortaöğretime akış oranları 2009-10 ve 2011-12 eğitim-öğretim yılında artış gösterdiği fakat 2010-11 eğitim-öğretim yılında bir düşüş gösterdiği görülmektedir.

Bolu genelinde; her türden ortaöğretime başlayan öğrencilerin toplamının sayısı, bir önceki yıl ilköğretimden mezun olan öğrencilerin sayısından daha fazladır. Bunun nedeni ise sınava yönelik ortaöğretimlerin il genelinde çoğunlukta olması ve il dışından öğrencilerin bu okulları tercih etmesi gösterilebilir.

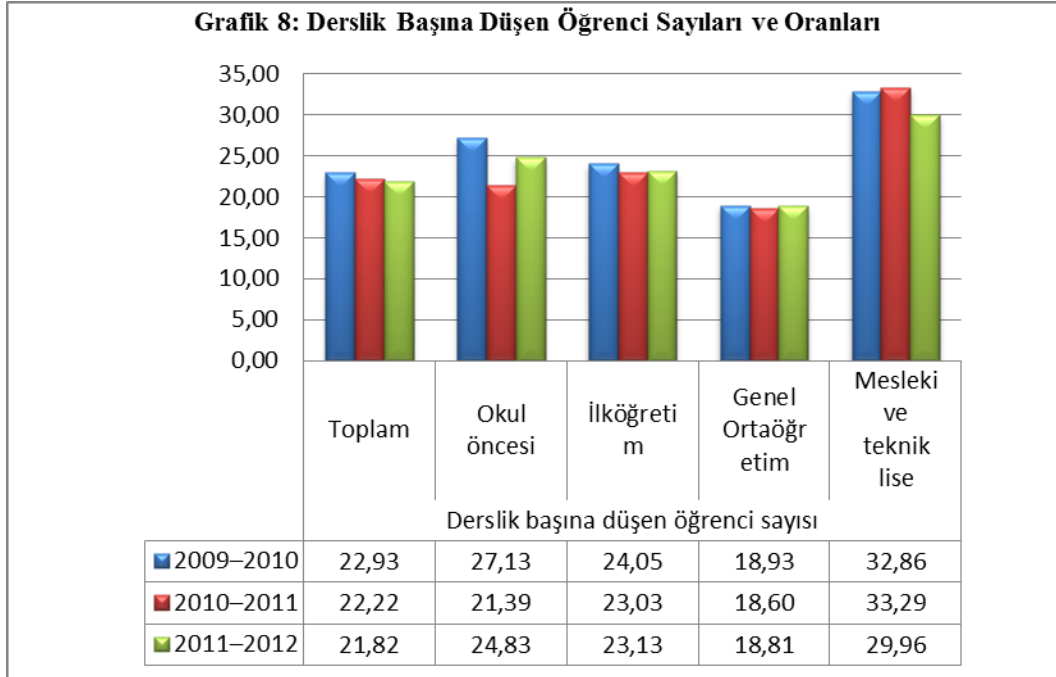
6. Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları ve Oranları

Tablo 11: Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (TÜRKİYE GENELİ)

Öğretim düzeyi	2009-2010	2010-2011	2011-2012
Okulöncesi	MEB İstatistiklerinde yer almamaktadır.		
İlköğretim	32	31	30
Ortaöğretim Toplamı	33	34	31
Genel Ortaöğretim	31	31	28
Mesleki ve Teknik Ortaöğretim	36	38	35

Kaynak: MEİS Sorğu Modülü, İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri, Okul Müdürlükleri.

Yukarıdaki Tablo incelendiğinde Türkiye genelinde ilköğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısı için son üç yılın ortalaması % 31 genel ortaöğretim için % 30 oranındadır.

Bolu ilinde son üç yılın ortalamasına göre 2008 derslik bulunmakta olup, bunun 36'sı okul öncesi eğitimde, 1404'ü ilköğretim okullarında, 227'si genel ortaöğretimde ve 378'i mesleki teknik ortaöğretimdedir.

Mevcut derslikler göz önüne alındığında son üç yılın ortalamasına göre Bolu'da derslik başına 22,33 öğrenci düşerken, bu oranın okul öncesi eğitimde 24,45, ilköğretimde 23,31, genel ortaöğretimde 19,26 ve mesleki ortaöğretimde 30,12 öğrenci olduğu görülmektedir. Bolu ilinde İlköğretim çağı nüfusunun yaklaşık olarak % 0,2 oranında azaldığı, derslik sayısının ise yaklaşık % 0,02 oranında arttığı tespit edilmiştir.

Dokuzuncu Kalkınma planında 2005-06'da ilköğretimler için % 43,5 genel ortaöğretimler % 37,9 olan oranların 2012-13 yılında derslik başına brüt olarak ilköğretim ve ortaöğretim için % 30'a düşürülmesi hedeflenmiştir.

Bolu'nun derslik başına düşen öğrenci oranı; Türkiye ortalaması ve Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda belirtilen hedef ile kıyaslandığında; her üç okul türünde de ortalamanın üzerinde yer almaktadır. Bolu iline ilişkin elde edilen bu sonuçların eğitim ortamına olumlu yönde yansıtacağı düşünülmektedir.

Sonuçlar ve Öneriler

Araştırmada okul öncesi eğitime yönelik elde edilen sonuçlar arasında, özel okul öncesine giden öğrenci sayısının resmi okul öncesine göre çok düşük bir oranda olduğu, okullaşma oranında ise Bolu İl Milli Eğitim Müdürlüğü kendi stratejik planında belirlenen

hedefi gerçekleştirmiş olduğu hatta Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu bulunmaktadır. Ancak; Milli Eğitim Bakanlığının Stratejik Planı'ndaki hedefin altında kaldığı görülmüştür. Dokuzuncu Kalkınma Planı çerçevesinde ise kalkınma planındaki hedefe paralel bir gelişim gösterdiği sonucu elde edilmiştir.

İlköğretime yönelik Bolu ili için; erkek öğrenci sayısının kız öğrenci sayısına göre daha yüksek, resmî ilköğretimdeki öğrenci sayısının YİBO ve Özel ilköğretimdeki öğrenci sayısına oranla çok daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bir diğer sonuç, YİBO'larda öğrenci oranlarının her yıl azalma gösterdiğiidir.

İlköğretimde okullaşma oranına yönelik Bolu Milli Eğitim Müdürlüğünün kendi stratejik hedefini gerçekleştirmiş olduğu Milli Eğitim Bakanlığının stratejik hedefinin, Türkiye geneline ve Dokuzuncu Kalkınma Planı'ndaki hedeflere göre çok düşük olmamakla birlikte bu hedeflerin altında kaldığı bulunmuştur.

Ortaöğretime ilişkin Bolu ilinde özel genel ortaöğretim ile özel mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının bulunmadığı resmî ortaöğretimlerdeki öğrenci sayısının mesleki ve teknik ortaöğretimlerin genel ortaöğretime göre daha fazla tercih edildiği ve ilköğretime benzer şekilde erkek öğrenci sayısının kız öğrenci sayısından daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okullaşma oranında ise gerek Türkiye geneline, gerek İl Milli Eğitim Müdürlüğünün belirlemiş olduğu stratejik hedefe gerekse Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda yer alan hedefe göre Bolu ili ortaöğretim okullaşma oranının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Kız çocuklarının okullaşma oranına ait üç yıl ortalamasında ilköğretimde her yıl kız öğrencilerinin okullaşma oranının arttığı; ortaöğretimde Türkiye genelinde olduğu gibi Bolu'da da kız öğrencilerin okula devam oranında bir düşüş olduğu görülmektedir. Ayrıca açık lisede okuyan kız öğrenci sayısının 2011-12'de diğer yıllara göre artış olduğu saptanmıştır.

Öğrenci akış oranlarına yönelik; ilköğretimden mezun olup bir üst kademe için öğrencilerin, genel ortaöğretime kıyasla mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarını tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Derslik başına düşen öğrenci sayısının ve oranında ise Bolu'nun derslik durumu; Türkiye ortalaması ve Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda belirtilen hedef ile kıyaslandığında; her üç okul türünde de ortalamasının üzerinde yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Okullaşma oranında daha sağlıklı sonuçlara ulaşılabilmesi için TÜİK her yıl 31 Aralık tarihinde yayınladığı çağ nüfusu verilerini 1 Ekim tarihinde de yayınlatabilir.

Eğitim sisteminde başarıya ulaşmada elbette ki hedeflerin belirlenmesi önemlidir. Doğru ve uygulanabilir hedefler için içinde bulunulan koşulların göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Başka bir deyişle belirlenen hedeflerin hayata geçirilip uygulanabilmesi için gerçekleştirilebilecek oranlarda hedefler belirlenebilir.

Ayrıca eğitimle ilgili planlamalarda belirlenen hedeflerin gelişme durumları, ulaşılma düzeyi, aksayan yönleri öngörebilme planların uygulama boyutu açısından önemlidir. Bu nedenle, izleme ve değerlendirme çalışmaları yapılabilir. Sürekli ve düzenli aralıklarla yapılacak izleme değerlendirme sonuçları gelecekteki planlamalara da ışık tutacaktır.

Ulusal düzeyde hazırlanan kalkınma planlarının belirlenen hedeflere ulaşması için il ya da bölge düzeyde izleme ve değerlendirme çalışmaları yapılabilir.

Okul öncesi eğitimin birçok katkısı olmasının yanında ilköğretime hazırlaması ve koşulları elverişsiz çevrelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamını oluşturması en önemli iki amacıdır. Bu nedenle okul öncesi eğitimin zorunlu hâle getirilmesi, okul öncesi eğitimin önemine yönelik aile eğitiminin artırılması, velilerin desteklenmesi, okul öncesi okullaşma oranını artıracakları düşünülmektedir.

Kız çocuklarının okullaşma oranlarını artırabilmek için kayda değer çalışmalar yapılmaktadır. Örneğin, “Baba Beni Okula Gönder”, “Haydi Kızlar Okula Kampanyası” bu çalışmalardan ikisidir. “Haydi Kızlar Okula” kampanyası ve bu kampanyanın bir yıl uygulaması sonucunda artış oranları % 2 ile % 20 arasında değişmektedir. Buna benzer kız çocuklarının okumasını destekleyici (burs, taşınmalı sistem...) çalışmalar ortaöğretim ve yükseköğretim kurumları içinde artırılabilir ve bu çalışmalar aile eğitimini de içerebilir.

Kaynaklar

- ADEM, M. (1995). *Demokratik, Laik Çağdaş Eğitim Politikası*. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- (1981). *Eğitim Planlaması*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayın No:1 Ankara: Sevinç Matbaası
- AKSU, T. ve KAPAN, A. Y. (2012). Kalkınma Planlarının İlköğretimde Okullaşma Oranı ve Sınıf Mevcudu Açısından İncelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*. 1(2) 1-11
- ALTUNDEMİR, M. E. (2012). Kalkınma Planlarından Eğitime Bakış: Kamusal Mallar Teorisi Perspektifinden. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, Cilt: VII Sayı: I.
- AY, A. Y. (2010). *Sekiz Yıllık Kesintisiz Temel Eğitime Geçişten Günümüze Kalkınma Planlarının İlköğretimde Okullaşma Oranı ve Sınıf Mevcudu Açısından*

- İrdelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü, Antalya.
- BULUÇ, B. (1997). İlköğretim İkinci Kademe Okullarda Eğitimde Fırsat ve İmkân Eşitliği. *Eğitim Yönelimi*, Yıl: 3, Sayı: 1, ss. 11-21
- BÜYÜKASLAN, M. A. (1995). Toplumsal Kalkınma ve Eğitim. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 1(4).
- ÇAKIROĞLU, T. (1997). *İlköğretim Faaliyetlerinin Planlanması (Bolu İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Planlaması Ana Bilim Dalı, Bolu
- ÇAKMAK, Ö. (2008). Eğitimin Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi. *D. Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 33-41
- ÇALIK, T. (2003). Eğitimde Stratejik Planlama ve Okulların Stratejik Planlama Açısından Nitel Değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 11(2).
- ÇALIŞKAN MAYA, İ. (2006). AB Sürecinde Türkiye İle AB Ülkeleri Eğitim İstatistiklerinin Karşılaştırması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 375-394.
- ÇOLAK, N. (2009). *Eğitim Coğrafyası Bakımından Doğu Anadolu Bölgesi İllerinde Okullaşma Oranları (1980-2000)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Ana Bilim Dalı, Elazığ.
- DEMİR, S. (2006). *Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı İnsani Gelişme Endeksi ve Türkiye Açısından Değerlendirme*. Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Ankara.
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI. (2006). *Kamu Kuruluşları İçin Stratejik Planlama Kılavuzu*, Ankara.
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI. *Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)*. Ankara: DPT Yayını.
- EREŞ, F. (2005). Eğitimin Sosyal Faydaları: Türkiye-AB Karşılaştırması. *Milli Eğitim Dergisi*, 167, 33-42.
- ERGÜN, M. (2011). Eğitim ve Kalkınma. 3. *Sosyal Bilimler Sempozyumu*. "Bölgesel Kalkınmada Eğitimin Rolü" Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Merkezi, s.5-12.
- ERKEKOĞLU, H. (2007). AB'ne Tam Üyelik Sürecinde Türkiye'nin Üye Ülkeler Karşısındaki Görelî Gelişme Düzeyi: Çok Değişkenli İstatistiksel Bir Analiz. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14) / 2: s. 28-50.
- ESKİCUMALI, A. (2003). Eğitim ve Toplumsal Değişme: Türkiye'nin Değişim Sürecinde Eğitimin Rolü, 1923-1946. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 19(2).
- GEDİKOĞLU, T. (2005). Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), s. 66-80.
- GÜNER, S. (2012). Stratejik Yönetim Anlayışı ve Kamu Yönetimi. *Türk İdare Dergisi*.
- GÜRER, H. (2006). Stratejik Planlamanın Temelleri ve Türk Kamu Yönetiminde Uygulanmasına Yönelik Öneriler. *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 63.
- GÜRSES, D. (2009). İnsani Gelişme ve Türkiye. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 21, s. 339-350.

- HESAPÇIOĞLU, M. (1994). *İnsan Kaynakları Yönetimi ve Ekonomisi*. İstanbul: Beta Yayın Dağıtım A.Ş.
- HOŞGÖRÜR, V. ve G. Gezgin. (2005) Ekonomik ve Sosyal Kalkınmada Eğitim. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:II, Sayı:II.
http://www.haydikizlarokula.org/uygulama_sonuclari_2003.php
- IŞIK, H. ve A. AYPAY (2004). Eğitimde Stratejik Plan Geliştirme Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar: Çanakkale İlinde Yapılan Bir İnceleme. *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 3, s.349-363
- KARAGÜL, M. (2002). *Beşeri Sermayenin İktisadi Gelişmedeki Rolü ve Türkiye Modeli*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayını.
- KARAKUŞ, M. (2004). Lisansüstü Eğitim İçin Başvuran Öğrencilerin Üniversitedeki Akademik Başarıları İle LES Puanları Arasındaki İlişki. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- KARASAR, N. (1995). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KAVAK, Y. (2010). *2050'ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim: Eğitim Sistemine Bakış*. TÜSIAD
- KAYA, Y. K. (1995). Kalkınma da Eğitimin Rolü. *Abece*, 102, s. 60-68.
<http://www.egitim.aku.edu.tr/ykkaya.htm>
- KOCABAŞ, İ., ALADAĞ, S. ve YAVUZALP, N. (2004). Eğitim Sistemimizdeki Okullaşma Oranlarının Analizi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- KORKUT, H. (2001). *Sorgulanan Yükseköğretim*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- KÜÇÜKER, E. (2012). Türkiye'de Kalkınma Planları Kapsamında Yapılan Eğitim Planlarının Analizi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 9-26.
- KÜÇÜKER, E. (2010). Türkiye'de Eğitim Planlaması Neyi Hedefliyor? *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 11-13 November, Antalya.
- KÜÇÜKSÜLEYMANOĞLU, R. (2007). İlköğretim Örgütlerinde Stratejik Planlama Süreci: Bir Örnek Olay İncelemesi. *Eğitimde Politika Analizleri ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 2(1).
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI. (2012). *MEB Eğitim İstatistikler Örgün Eğitim 2011-2012*.
MEİS Sorgu Modülü (mebis.meb.gov.tr)
- MUTLU, L. (1997). *Eğitim Düşünceleri Dünyada ve Türkiye'de Yükseköğretim*. İstanbul: Ana Yayıncılık ve Sanat Ürünleri Pazarlama.
- OECD. (2012). *Education at a Glance 2012*. OECD Indicators.
- ONARAN, Z. A. (2005). AB Sürecinde Eğitim ve Eğitimin Ekonomiye Etkisi (Türkiye-Avrupa Analizi), *Milli Eğitim Dergisi*, 33(167).
- ÖZMUSUL, M. (2012). Eğitim ve Yetiştirme 2020 Stratejisi: Hedef Göstergelere Göre Ülkelerin Durumu. *Journal of European Education*, 2(1).
- PERAN, T.ve BİLİR, Y. (2007). Kalkınmada İtici Bir Güç: Eğitim. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 132-141.

- STEVENS, P. ve WEALE, M. (2003). Education and Economic Growth. *National Institute of Economic and Social Research*, London.
- ŞAHİN, S. ve ASLAN, N. (2008). İlköğretim Okul Yöneticilerinin Stratejik Planlamaya İlişkin Görüşleri Üzerine Nitel Bir Çalışma (Gaziantep İli Örneği). *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 172-189.
- ŞAHİN, E. ve ÖZTEKE, H. Ç. (2003). 1980-2000 Yılları Arası Hükümet Programlarında İlköğretim. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVII(1)
- TAŞ, U. (2007). *Türkiye’de Kalkınma Planları Işığında Eğitimin Kalkınmadaki Rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı.
- TÜİK. (2010). *Türkiye İstatistik Kurumu 2010 ADNKS* (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi).
- TUNÇ, M. (1997). *Kalkınmada İnsan Sermayesi Yaklaşımları ve Türkiye’de İnsan Sermayesi Boyutunun Analizi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TÜRK, E. ve ÜNSAL, N. (2007). *Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. Eğitimde Stratejik Planlama*.
- TÜRKMEN, F. (2002). *Eğitimin Ekonomik ve Sosyal Faydaları ve Türkiye’de Eğitim-Ekonomik Büyüme İlişkisinin Araştırılması*. Ankara: DPT, Uzmanlık Tezi. Yayın no: DPT:2665.
- TÜRKMEN, B. ve ERGÜN, M. (1997). Türkiye’de Eğitim Planlaması ve Sorunları, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 3(4).
- ÜNSAL, N. (2008). *Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. MEB Stratejik Planlama Süreci (Bilgi Notu)*, Ankara.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.